

Vsem tem sitnostim se izogne založnica; ona svojim ljudem koj pové, ali hoče pomagati, izroči v nekterih dneh ali če je potrebno še tisti dan posojeni denar za navadne obresti in o stroških, ali o drugem trudu nainč govoriti ni vredno.

Neko prednost pred hranilnico še ima založnica v tem obziru, da navadno le na kratek čas, na nekatere mesece ali eno leto posojuje. Ta lastnost je jako važna na narodno gospodarstvo. Hranilnice posojujejo na 20, 30 let ali še bolj dolg čas.

Večina navadnih gospodarjev se ravno ne pre-nagli s poravnanjem dolgov, odlagaje plačevanje tako dolgo, kakor le mogoče, še celó takrat, ako ima denarja dovolj, posebno hranilnična posojila jako redko plača, ker so že na zemljišču vknjižena (intabulirana) in ker se marsikteremu tako posojilo dolg ne zdi. Glavnica se nikdar naenkrat nazaj ne tirja, dolжник plačuje obresti, da 1 ali 2% glavnice na leto nazaj in je drugači brez skrbi. Ako je ravno dobra letina bila in je posestnik morebiti dosti denarja rešil, vendar se za vrnilo hranilničnega posojila ne zmeni, si mnogokrat kake čenčarije kupi ali denar za to potrat, da boljše živi ali lepšo obleko nosi itd.; pridejo nekatere slabe letine, hoče še, ker se je privadil, vendar tako živeti, kakor poprejšnja leta z dobro letino, si izposodi denar, ima plačevati obresti od hranilničnega posojila, na dalje velike davke in kmalu je na kantu, sam ne vé, kako in kdaj.

Posojila iz hranilnic so tedaj za narodno gospodarstvo za tega del škodljiva, ker se ta mnogim dolgi ne zdijo, in ker nekteri saj bolj lahkomišelní gospodarji hranilnična posojila kot navidezna darila sprejemljejo in potratijo, in vendar so, ako ne više, saj njihovi otroci za toliko prikrajšani, kolikor si starši izposodijo in zadolže.

Tudi te slabosti posojila iz založnic nimajo. Založnica posojuje le na nekatere mesece ali leto. Vsak, če tudi navadno ni posebno dober gospodar, vendar se boji, da ne bi tožen bil, da ne bi pri društvu, ki mu v mnogih zadregah tudi stokrat, če je treba, pomagati hoče, kredit zgubi. Na dalje človek, ako ima kake dolžnosti spolniti v odločenem obroku, z denarji bolj varčno ravna. Vsak gospodar bode premišljeval, kadar hoče denar vzeti, bode li morebiti vino, katero bi se domá v nekterih mesecih morebiti ne v pravi meri izpilo, prodal, si kje kaj prislužiti trudil ali kake druge stvari, ki bi se domá potratile ali konec vzele, v denar spravil, sploh bolj varčno bi gospodaril. Dolg se plača, kmet je dobil o pravem času pomoč, in je vrh tega tudi dolga rešen.

Hranilnična posojila so le pri jako zadolženih večih posestnikih, ki dolgo časa v velikih izneskih tuje denarne pomoči potrebujejo, na svojem mestu; za navadne sile v manjših ali večih izneskih za kratek čas ponudijo založnice najboljšo in hitrejšo pomoč in se izognejo temu, da iz mimogredečih dolgov stalni ne postanejo.

Da so tedaj založnice za posamesnega in za narodno gospodarstvo obče jako važne, to je iz tega očevidno.

Slovensko slovstvo.

* „Besednik“, kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo, kteremu je marljivi g. A. Janežič izdajatelj, g. A. Umek pa odgovorni vrednik, nam je v treh svojih listih donesl že toliko dobrega blagá, da ga smemo po vsi pravici priporočati Slovencem. Vrh oglasnika družbe sv. Mohora, žitne cene, kurzov in loterijskih srečok nahajajo se v njem razne novice, ob-

širen ogled po svetu, dopisi, zastavice, smešnice, gospodarske drobtine, basni, pesmi, naravoslovski sestavki, pogovori pod naslovom „srenja pod lipo“ in mične povesti. Izhaja ta list v Celovcu vsak prvi in tretji četrtek v mesecu ter za celo leto velja 2 gold. 50 kr., za pol leta pa 1 gold. 30 kr. Kdor hoče dobiti vse liste, naj se podviza z naročilom.

* V „Besedniku“ beremo sledečo prošnjo:

„Cvetnik slovenske slovesnosti“ mora proti koncu prihodnjega meseca v novo v natis, da se do novega šolskega leta dovrši. Obrača se s tem izdajatelj do vseh prijateljev slovenske književnosti, sosebno pa do č. gg. profesorjev in učiteljev, da bi mu prišli s svojim svetom na pomoč ter mu blagovoljno naznanili, kaj naj se kot manj pripravno za šolski poduk izpusti, kaj na novo privzame, da bo knjiga ustrezala vsem tirjavam kot berilo na naših viših gimnazijah in realkah, za katero jo je visoko ministerstvo lani potrdilo. Več oči več vidi.“ A. J.

* „Juri s pušo“ je v Trstu s prvim listom stopil na dan; gosp. Martelanec mu je izdajatelj in vrednik. Nad „Brenceljom“ ima velikega rivala. Al prav to bode „Juriju“ povod, da v prihodnjih listih prinese več ali saj zanimivih ilustracij, čeravno ne preziramo težav, ki jih ima ilustrirani list pri nas na Slovenskem, kjer nimamo, kakor na Českem, lesorezov hitro in cenó.

Národne stvari.

Ožegović škof in boritelj za narodno pravo.

A i u današnjih okolnostih
nisu bez nauka.

Evo nekoliko črtic iz „uspomene“ škofa Mirka barona Ožegovića, ki smo jih obljubili v poslednjem našem listu. Srečna dežela, ki ima v mrševih političnih časih možé take, kakor je Ožegović bil in kakor je dandanes Strosmajer! Zvesti svojemu visocemu poklicu niso le mecení narodnim napravam, marveč so tudi zvezde, koje kažejo drugim, kaj je pravo, kaj je potrebno.

Škof senjski in modruški Ožegović doživel je starost od 94 let. Dovršil je pravoslovje in že bi bil imel postati odvetnik (advokat), ko se odpové svetnemu poslu in 1798. leta stopi v bogoslovno semenišče v Zagrebu — hotel je biti, kakor „Uspomena“ pravi — „pastir stada Isusova“.

Namen teh črtic ne more biti popis, kako je iz duhovnega pomočnika došel na prestol škofov, kaj je delal in dovršil na tem mestu; le kazati hočemo nekoliko delovanja njegovega na političnem polji. — Ožegović je bil tihe in mirne narave, delovanje njegovo bilo je podobno rosici, koja namaka žejno zemljico in stori, da iz zrnca, ki ga zemlja nosi, ponosno steblo proklije in v visočino izraste. Bil je rodoljub z dušo in telesom.

Rajnega starčeka prva moževa dôba pada v poslednja leta njegovega župnikovanja (fajmoštovanja) in v čas, ko je postal kanonik v Zagrebu. Oni čas bil je čas národne stagnacije na Hrvaškem. V tem delovanju je pokazal pokojni škof Ožegović, da je mogoče strinjati i duhovne in domorodne dolžnosti.

Ko vidi Ožegović, da se nihče ne miče, da nihče ne povzdigne glasú proti nepravdnim željam Magjarov, povzdigne on kot pošten Hrvat svoj glas v ime prava in pravice ljudske. Zdaj ga vidimo s peresom boriti se in posvečevati ono znanost, koju si je prisvojil kot pravnik, na oltar svoje domovine. Vse, kar je Ožegović spisal v brambo hrvaškega prava, ima korenino

v brambi hrvaške zemlje (dežele), po kateri so Magjari tako silno hrepeneli. „Z deželo brani se — je rekel — naša avtonomija in naš jezik.“ Rajnki Ožegović si je bil v svesti, da te tri stvari so straže narodnega bitja in da brez njih ni življenja.

Na vprašanje magjarskega pisatelja: „kaj hočejo Hrvati?“ odgovoril je Ožegović: „Oni hočejo pravico, a ne nepravico; oni opirajo svoje zahteve na pravo, a ne na orožje, dobro vedé, da ono, kar se pridobi z orožjem, se izgubi more z orožjem, a ono, kar se s pravico pridobi, da se brez krivice izgubi ne more.“

Hrvati niso nikdar bili svojim vladarjem nezvesti; oni niso tražili nikdar druge zemlje, nego ono, ki so jim jo očetje njihovi zapustili. —

Kar je rajni Ožegović, braneč pravo hrvaško proti magjarski sili, pisal 1839. leta in v čemur kazal uzvišeno rodoljubje svoje, še dandanes je resnica.

Po pravici tedaj pisatelj „Uspomene“ izgovarja ove besede, ki smo jih črticam tem na čelo postavili.

Politične stvari.

Kako stojé reči po svetu?

Baron Hellenbach je ravnokar knjižico, o kateri svet veliko govori, na svetlo dal pod naslovom: „Vzroki in nasledki prihodnje vojske.“ Ali se bo godilo tako, kakor prerokuje, sam Oni vé, ki véliko pratiko človeštvu piše. Al resnično je to, kakor Hellenbach razlaga sedanji stan.

Prusija — pravi — ne more vstati v Nemčiji taki, kakoršna je zdaj; — Turčija s koranom v roci ne more se vstopiti v vrsto omikanih narodov, — v Avstriji ne more nezadovoljnost dežel in narodov, kakoršna je zdaj, na veke trajati; Francija, tako silno oborožena kakor je zdaj, ne more dolgo čakati, kaj da bode.

Za Avstrijo povdarja pisatelj narodno vprašanje Slovanov pred vsem drugim, in kdo bi ga ne, ako ima možganov v glavi? V Avstriji gré pred vsem za to, da slovanska narodnost prejme popolnoma svoje pravice. Narodno pravo je svoboda slovanska. Slovani ne morejo trpeti, da bi jih Nemec in Magjar za „barbare“ psoval; oni hočejo napredovati v omiki, in to na lastnih nogah, a ne na birgljah, ki jim jih Nemec ali Magjar milostljivo ponujata. Slovani hočejo živeti in biti. In Avstrija le za svoj obstanek skrbi, ako dá Slovanom, kar je njihovo. Ministerstvo, ki bi tega ne spoznavalo, ne pozná narodnih razmér, ne pozná potrebe in velikega posla Avstrije, nima prave državljanske modrosti.

„Reform“ praša: kdo neki je zadovoljen zdaj v Avstriji? Je li zadovoljna narodna in politična, liberalna in konservativna, cerkvena in svobodnomavtarska stranka? — Zadovoljni so samo tisti, katerim za Avstrijo nič mar ni, ki mislijo, da je razpad starikaste države gotov, in ki ta čas le sebi na dobiček obračajo. Tacih ljudi ima Avstrija in jih ima, žalibog! precej; slovó celó za „patriote“ in častijo jih.

Poslednji čas je pokazal, da nikjer ni zadovoljstva. Od deželnih odborov v Tirolih in Ljubljani, ktera protestujeta zoper šolsko postavo, še ne govorimo ne, ker „liberalci“ ju imenujejo „klerikalna“; al isto sta storila deželna zbora na Dunaji in v Lincu in pa mestni zbor dunajski, in ti trije veljajo pred svetom za Nemčijo najbolj nemške in najzvestejše zборе, ki so z navdušeno radostjo sprejeli novi državni zbor in novo ministerstvo, zdaj pa o šolski postavi isto pot grejo kakor obrekovana „klerikalca“!

Tako stojé reči dandanes. Narodna vprašanja, najvažnejša v mnogonarodni Avstriji, se prezirajo, — germanizem in magjarizem ošabno po konci nosita glavo, „Translitavija“ in „Cislitavija“ je spodrinila staročastno Avstrijo.

Naj gledajo, da spoznanje ne pride prekasno, kajti starodavni pregovor nemški se glasi: „Hochmuth kommt vor dem Falle.“ In mnogo dogodeb na svetu je potrdilo že resnico njegovo.

Zabavno berilo.

Krvina.

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Česki spisal Prokop Chocholoušek, poslovenil Podgoričan.

(Dalje.)

Po teh besedah sina molcé vzemeta vsak svoje orožje in koračita za očetom, ki hití naravnost k ozkemu babuškemu prodoru. A ne ide skoz-nj, temuč poprijemlje se skoro navpik po skali na desno. Z levico se loví za drevesca med skalnimi razpokami in vspešno komara navzgor, sina pa za njim. Tam pa tam drži naprej kraj groznih propasti pot tako ozka, ko bi človek le enkrat napak stopil, pa je pokopan na veke.

Dve uri sopišejo po skalah, skoro so vže na temenu; todi je pot ugodnejši — med bohotnim smrečjem in med jelkami, zato laže idó dalje.

„Kako si je ta les opomogel“ — šepeče Lazo sam sebi — „pred dvajsetimi leti so stale tù same palice še, lahko bi jih bil ob koléno zlomil človek.“ — Na enkrat obstojí. „Vskrijta se!“ — šepne sinoma, in to trenotje vsi trije stojé — vsak za svojim drevesom z namerjeno puško. Sina strmita v temo, al ne vidita ničesar. Polnoč je vže kedaj minula, dani se vže, v gostem lesu pa je še zmirom tema.

„Brate hajduk!“ — krikne Lazo v temi — „ne streljaj na pravoslavnega kristijana; morali bi vrniti; al škoda bi bilo našega streljiva, ki ga imamo le za prokletega Mohamedana.“

„Ni Arbanaš ni Turek bi me ne zavohal tù“ — oglasi se nekdo, kakih trideset korakov daleč — „kdo ti smé verovati, da si pravoslaven kristijan, a ne izdajica?“

„Črna gora!“ — vskrikne Lazo.

„Idi, nikar ne blázni“ — odgovorí zopet tisti glas; „hajduk išče in često najde zavetje v Črnej gori; al česa bi Črna gora iskala v hajduškem taborji? — Kdor si — lažeš!“ — Močen žvižg se razlegne po lesu, in z več strani se oglašé odgovori.

„To je izboren junak“ — omeni Lazo sam sebi — „boljšega stražníka ni nego je ta. — Sina le na pleča zopet naše puške; ni drugače, zajeti smo: moramo iti pred hajduškega harambašo. Hajduk se mora tako in nikakor drugače ne varovati izdajstva.“

Pokaže se iz svojega zavetja; sina komaj stopita k njemu, vže sta zastražena okrog in okrog. „To ste junaci“ — Lazo mirno izpregovori hajdukom, ki je pet ali šest stopilo jih okrog njega — „dobro stražite. Ne tratite dragega časa, jaz se ne utegnem muditi, gotovo tudi vi ne; jez sem pravoslaven kristijan; saj te gore me ne mara bolje poznajo nego marsikterega izmed vas.“

„Oj, ta bi bila prava“ — oglasi se eden — „poprej si pa djal, da je Črne gore naroče tvoje zatišje! — Ali vendar-le, zdí se mi, da sem tvoj glas vže slišal nekje, a dolgo časa je menda tega, ker se ne morem spomniti, kje.“